УДК 307.82.37.09.821.161.2-3.09 https://doi.org10.31652/3041-1017-2026(7)-9

ОСМИСЛЕННЯ СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВ ПОКРІЗЬ ПРИЗМУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ (ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ) У ДРАМАТИЧНИХ ТВОРАХ ІГОРЯ ПАВЛЮКА

Зелененька Ірина [1], Ткаченко Вікторія [1], Магельницька Дарина [2]

[1]Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м.Вінниця, Україна

[2]Комунальний заклад вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського»

Надійшла до редакції / Received: 3.11.2025 Схвалено до друку / Accepted: 19.12.2025

Анотація

Стаття є спробою системного аналізу мистецького, зосібна, літературного, музичного, живописного матеріалів (від фольклорних джерел середньовіччя й до варіацій на теми класики у двадцять першому столітті), що репрезентовані активно в різних формах і жанрах театральної культури, зосібна, у водевілі, у фарсі, у драматичній поемі, у ліро-драмі, у драмі-феєрії, у драмі-містерії. Історичний успіхів і катастрофізм нашої цивілізації, зосібна, у часи Руси-України, Гетьманщини, СРСР, цікаво відтворено через сценічне мистецтво. Одним із найцікавіших авторів, перекладених світовими мовами, відомих у театральних колах, добре інтерпретованим на сценічних майданчиках незалежно від жанрової домінанти, є Ігор Павлюк. Експресія націософії, експресія техногенності - це те, що бере читача, глядача, слухача, здобувача освіти середньої й вищої, не дає оголеної правди, а через контраст між комічним і трагічним виводить на катарсис, масштабує емоцію до піклування про майбутнє людської цивілізації та планети Земля.

Вплив драматичних поем Ігоря Павлюка, написаних на помежів'ї двадцятого й двадцять першого століть, на свідомість сучасної людини (будь-якого віку) безпосередньо пов'язаний із тим, що свідомість сучасника втомлюється великою епічною формою, тяжіє до більш динамічної форми, де є можливість через ігровий контент без ризиків сприйняти не лише небуденне, мистецьке, а й катастрофізм.

У сучасному світовому мистецтві, а також у мистецтвознавчому дискурсі, зокрема, у кількох важливих царинах, що досліджують культуру, себто - у літературознавстві, у фольклористиці, у музикознавстві, у культурології тощо, поряд із проблемами еволюції мистецьких форм, розкриваються причини експансивної поведінки окремих етносів і держав (зокрема царств, імперій), розглядаються проблеми національних і державних опорів експансерам, акцентується увага на героїці та на інтелектуальному, культурному потенціалі народів світу, зокрема Європи, що пережили експансію та відновилися на рівні державності, що можна стверджувати й про українців. Усе це перебуває у фарватері інтересів сучасного музично-драматичного театру, сучасної драми, що давно вже не є власне етнографічною, латентною та, наголосимо на нюансах, не чутливою до локальних, тотальних, глобальних змін.

Ключові слова: драма, історіософська драма, музична драма, ліро-драма, екодрама, драматична поема, драма-феєрія, драма-містерія, водевіль, фарс.

Ключові слова: драма, історіософська драма, музична драма, ліро-драма, екодрама, драматична поема, драма-феєрія, драма-містерія, водевіль, фарс..

© 2026 The Author(s). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

UDC 307.82.37.09.821.161.2-3.09 https://doi.org10.31652/3041-1017-2026(7)-9

UNDERSTANDING WORLD CULTURE AND ARTS THROUGH THE PRISM OF NATIONAL HISTORY (MEDIVALS) IN THE DRAMATIC WORKS OF IHOR PAVLIUK

Iryna Zelenenka [1], **Viktoriia Tkachenko** [1], **Daryna Magelnytska** [2]

[1] Vinnytsia Mykhailo Kosybynsky State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine

[2] Municipal institution of higher education "Barsky humanitarian and pedagogical college named after Mykhailo Hrushevskyi"

Abstract

This article is an attempt at a systematic analysis of artistic, particularly literary, musical, and pictorial materials (from medieval folklore sources to variations on classical themes in the twenty-first century) that are actively represented in various forms and genres of theatrical culture, particularly in vaudeville, farce, dramatic poems, lyric dramas, fairy tale dramas, and mystery dramas. The historical successes and catastrophes of our civilization, particularly during the times of Rus-Ukraine, the Hetmanate, and the USSR, are interestingly recreated through the performing arts. One of the most interesting authors, translated into world languages, known in theatrical circles, and well interpreted on stage regardless of genre, is Igor Pavlyuk. The expression of national philosophy and technogenicity is what captivates the reader, viewer, and listener, not by presenting the naked truth, but by contrasting the comic and the tragic to bring about catharsis, scaling emotions to concern for the future of human civilization and planet Earth.

The impact of Igor Pavlyuk's dramatic poems, written on the borderline the 20th and 21st centuries on the consciousness of modern man is directly related to the fact that the consciousness of his contemporaries is tired of the large epic form and gravitates towards a more dynamic form, where it is possible to perceive not only the extraordinary but also catastrophism through playful content without risk.

In contemporary world art, as well as in art history discourse, in particular, in several important areas that study culture, namely - in literary studies, in folklore studies, in musicology, in cultural studies, etc., along with the problems of the evolution of art forms, the reasons for the expansive behavior of individual ethnic groups and states (in particular, kingdoms, empires) are revealed, the problems of national and state resistance to expansionists are considered, attention is focused on the heroism and the intellectual, cultural potential of the peoples of the world, in particular Europe, who survived the expansion and recovered at the level of statehood, which can also be said about Ukrainians. All this is in the way of the interests of modern musical and dramatic theater, modern drama, which has long ceased to be properly ethnographic, latent and, let us emphasize the nuances, insensitive to local, total, global changes.

Keywords: drama, historiosophical drama, musical drama, lyric drama, eco-drama, dramatic poem, fairy-tale drama, mystery drama, vaudeville, farce.

Постановка наукової проблеми. У сучасному світовому мистецтві, а також у мистецтвознавчому дискурсі, зокрема, у кількох важливих царинах, що досліджують культуру, себто – у літературознавстві, у фольклористиці, у музикознавстві, у культурології тощо, поряд із проблемами еволюції мистецьких форм, розкриваються причини експансивної поведінки окремих етносів і держав (зокрема царств, імперій) (Дорошенко, 1991), розглядаються проблеми національних і державних опорів експансерам, акцентується увага на героїці та на інтелектуально-культурному потенціалі народів, що пережили експансію та відновилися на рівні державності, що можна стверджувати й про українців. Усе це перебуває у фарватері інтересів сучасного музично-драматичного театру, сучасної драми, що давно вже не є власне етнографічною, латентно-нечутливою до глобальних змін (ГВЛ), (Павлюк, 2014).

Сучасна історіософська, художньо-історична, музична драма (якщо вести мову про жанрову

© 2026 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

домінанту, то радше – драматична поема, драма-феєрія, драма-містерія) не форсує причинно-наслідкового перебігу подій у деталях, не містить натуралістичних частин із прямим відтворенням ключових подій світової історії, не відходить у чисте мистецтво заради мистецтва, а, завдяки імплементованим згадкам про артефакти, пасіонарії, реліквії, геніїв, завдяки цитуванню фольклору (від пісень до паремій і від міфем до обрядодійств) (Воропай, 1958) завдяки варіаціям навколо ритуальності, фокусується на тих актуальних проблемах, які або не були раніше переосмисленими (через колоніальні й постколоніальні травми), або ж бракувало певних наукових арґументів. Наш відомий сучасник Ігор Павлюк, і як науковець у кількох царинах, і як мистець пасіонарного типу, зумів поєднати все у своїх різножанрових драматичних творах, які влягають у, по суті, двотомник (ідеться про дві книги драм, які в той чи той спосіб апробовані у сценічному чи медійному втіленнях – «Бут: Історія України у драматичних поемах», «Голод і любов») (Павлюк, 2024). Замовчувані явища, постаті, події, не без гострої психологізації, поза активно-суб'єктивним поглядом фахового автора, справді стали осердям сучасної драми – ненав'язливі, пластичні, благодатні для розгляду в багатьох площинах (ІЦ, 2019), (УОФ, 2012).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри загальне гуманістичне спрямування сучасної мультипроблемної української драми, констатуємо – вона не зазнала вичерпного аналізу, а, після цілого ряду дефінітивних оглядів, потребує поглибленого вивчення й систематизації. Ідеться про драматичні твори Віри Вовк, Івана Драча, Юрія Щербака, Олександра Муратова, Ігоря Павлюка, Анни Багряної, Богдана Стельмаха, Софії Майданської, Сергія Жадана, Наталки Ворожбит та ін. Найперше, відштовхуємося від поглядів Бондаревої О. Є. (Бондарєва, 2021. с. 50-52) на сучасну драму, враховуючи психоісторичні, історіософські концепції Ніли Зборовської (Зборовська, 2006), Інни Онікієнко (Онікієнко), Євгена Барана (Баран, 2023). Розвідка Ірини Зелененької «Образ-символ землі як психоісторичний код (на матеріалі творів Івана Карпенка-Карого й Тараса Мельничука)» (Зелененька, 2012. с. 33-34) дає нам уявлення про модерністські ключі драматизації націоісторіософії. Стаття у співпраці Зелененької І. А. Крупки В. П. «Інтелектуальна поезія Лю Шахе та Ігоря Павлюка: від Піднебесної до гіпербореїв. Тенденції китайської літератури та творчість Мо Яня» (Зелененька, Крупка, 2021) формує погляд на філософську глибину й пасіонарність особистості автора. Уявлення про добу, у якій формувався талант Ігоря Павлюка, дає монографія Зелененької І. А. «Чиї це ілюзії стенають плечима, якого народу...»: Тарас Мельничук і літературний процес 60-90-х років в Україні» (Зелененька, 2008. с. 15-42).

Складність версифікацій на тему давнини, проблемність висвітлення культурних кодів Руси-України й Гетьманщини опрацювали у своїх розвідках у співавторстві Зелененька І., Ткаченко В. «Гарти: національні традиції, відображення в художній літературі, психоісторичний контекст» (Зелененька, Ткаченко, 2025. с. 18-24), «Психоісторичні аспекти образно-персонажних опозицій у драматичній поемі Лесі Українки «Бояриня» (Зелененька, Ткаченко, 2021. с. 73-88), дидактичні перспективи явища описало ширше коло науковиць – Зелененька І., Ткаченко В., Бузенко І., Дмитрук Л. «Дидактична перспектива вивчення звитяг і гартів: національний контекст і культурно-мистецька парадигма» (Зелененька, Ткаченко, Бузенко, Дмитрук, 2024); а також Зелененька І., Ткаченко В., Дмитрук Л. пояснили спадкові риси психодраматизму від модерну до постмодерну – у розвідці «Психодрама Володимира Винниченка: європеїзм і гендерна чутливість» [Зелененька, Ткаченко, Дмитрук, 2024. с. 259-274).

У колективній праці «Ecological and Aesthetic Potential of Works about Chornobyl: Technogenic Disaster as a Literary Problem. Interdisciplinary Literary Studies» науковців Ірини Зелененької (Zelenenka, Vinnichuk, Krupka, Tkachenko, Iaruchyk, 2024. с. 237-239), Алли Віннічук (Zelenenka, Vinnichuk, Krupka, Tkachenko, Iaruchyk, 2024. 240-241), Віктора Крупки (Zelenenka, Vinnichuk, Krupka, Tkachenko, Iaruchyk, 2024. с. 242-243), Вікторії Ткаченко (Zelenenka, Vinnichuk, Krupka, Tkachenko, Iaruchyk, 2024. с. 244-245), Віктора Яручика (Zelenenka, Vinnichuk, Krupka, Tkachenko, Iaruchyk, 2024. с. 246-247) знаходимо слушні причинно-наслідкові зв'язки між катастрофізмами національними та світовими, про які пише Ігор Павлюк і в ліриці, і в ліро-епосі, і драмі. Підсилюють дану концепцію Зелененька І., Ткаченко В., Магельницька Д., Юрченко Є. у праці «Чорнобиль у нуклеарному дискурсі: література, музика, психоісторія» (Зелененька,

© 2026 The Author(s). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Ткаченко, Магельницька, Юрченко, 2025. с. 87-95). Зрозуміло, що твори офіційних (підсовєтських) авторів у межах СРСР не давали конкретики, не підіймали екоетикоісторіософських проблем, не акцентували увагу на мистецькому потенціалі етносів, однак на їхньому ґрунті (на евристичному матеріалі з іносказанням) постала сучасна, мультиформна, незаангажована драматургія, як вважають Марко Павлишин (Павлишин, 1997), Ігор Павлюк (Павлюк, 2014), Олена Бондарєва (Бондарєва, 2021), Часо&Простір, 2021).

Мета статті – полягає в систематизації (характерології й описі) драматичних творів, які написав Ігор Павлюк на помежів'ї двадцятого й двадцять першого століть, що заклали підвалини сучасного екоетиконаціософського, естетико-історіософського, європорієнтованого дискурсів, де зв'язки етосу й мелосу цілком очевидні.

Виклад основного матеріалу. Дослідження мистецької проблеми, мистецького сегменту в інтерпретації потребує негайної активізації, адже виклики, метафорично напрацьовані в сучасній драматургії, становлять глобальний комплекс - загрози, на які реагує сценічне мистецтво у своїй мультиформності, стають гіпертрофованими. У драматизованих персоналіях, які виводить Ігор Павлюк, вгадуються і Гофманів Цахес, і Брехтівська Матінка Кураж, і Мольєрівський Журден, і Діана, як у Лопе де Вега, і шекспірівський Гамлет, ібсенівські Нора і Торвальд. Легкість і дотепність, пігмаліонівська одержимість Ігоря Павлюка своїми героями нагадує американську музичну комедію «Моя чарівна леді» (англійською - «My Fair Lady», 1964 р., режисерської роботи Джорджа К'юкора), що постала на основі однойменного модерного мюзиклу Алана Джей Лернера (текст) і Фредерика Лоу (музика), за мотивами реалістичної, соціально-психологічної комедії, драми-дискусії (за авторським визначенням) Бернарда Шоу «Пігмаліон» (1912 рр.).

Український драматург Ігор Павлюк, не узалежнюючись від іронічної світової драми, драми ідей, драми дискусій, поступально доводить, заглиблюючи читача у світ природи людських пристрастей, що всі проблеми, які природно й штучно виникають, не можуть бути лише українськими проблемами, навіть якщо українці їх переживають ізольовано або позірно. Це схоже на іронічну послідовність обсерватора, не глузливу, а співпереживальну, іноді мудро дистанційовану, - бо ж у своїх драматичних творах Ігор Павлюк дає орієнтири тим, хто займатиметься світовим дискурсом екодрами (драми екології совісті - також) на межі трагіфарсу.

Перша книга поетичних драматичних творів Ігоря Павлюка «Бут. Історія України у драматичних поемах» (за назвою ключової драматичної історичної поеми) присвячена знаковим постатям національної історії - зосібна, княжої доби та Гетьманщини: «Регентка», «Володимир-Василій», «Бут», «Таморус», «Остання Тризна», «Вертеп», «Літаючий Казан» (Павлюк, 2024).

У драматизованій поемі «РЕГЕНТКА» Ігор Павлюк моделює образи княгині Ольги (до дорослішання сина Святослава овдовіла, осібно утримувала владу й регулювала політичні процеси, часто жорсткими превентивними заходами). Автор лекально обходить суперечливі місця, добре проаналізувавши літописні пам'ятки, зокрема «Повість временних літ», наслідуючи подекуди ритміку пам'яток Руси, ліризуючи й кодуючи, не уникаючи історичності. Ігор Павлюк починає оповідь із десятого століття (із 5 травня, із дохристиянського свята поклоніння вічно юній богині Лелі), описує Красну гірку поблизу села Вибути - руська культура постає як монолітне дійство, в яке включені князівські любощі, інтриги, що знаходять продовження й надалі (у любовному трикутнику - Ольга, Мал, Ігор) - дохристиянські культи, уплетені в оповідь, дають можливість авторові пояснити натуру Ольги, через її особисту драму - політичну авторитарність. Письменник акцентує увагу на силуетності князів, княгинь, княжат.

Перед читачем з'являються пластичні, у статиці й у динаміці, концепційні образи-силуети, найперше - Ольги й Ігоря (Ігор - епізодичний, натомість увага переноситься на Святослава, славетного та драматичного володаря). У річищі етнопедагогіки бачиться авторові виховання регенткою Ольгою сина Святослава - він активний у діалогах із матір'ю, допитливий; особливо символічною видається картина, де Ольга з сином Святославом у весняному степу (за літописом, малому Святославові доручали кидати символічний спис перед боєм). Трагедію древлянської землі та творення руської податкової системи Ігор Павлюк передає в неоромантичному інструментарії, мозаїчно, він кадрує, наближаючись до сценарної драми, при цьому твір не втрачає гострої психологічності при

© 2026 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

умові легкості викладу, яку уможливлює народнопісенна манера й філософська проникливість: «Крізь чорний дим летять білі голуби, багато голубів. Дим набирає жовтого кольору. Чути курликання журавлів. Дим майже розвіюється. Видно золоті хрести на храмах Константинополя» (Павлюк, 2024).

До слова, прикметною в сучасному науковому дискурсі є дискусія Петра Білоуса й Ігоря Павлюка навколо сценічності, історичності й легендарності образу княгині Ольги і наукові, – і художні міркування навколо долі якої дають площину для роздумів. І те, що задовго до Павлюкової жінки й володарки (драматична поема «Регентка» створена в 2005 р.) княгиня Ольга зацікавила Івана Франка (поема «Ольга», написана після перекладу драми Софокла «Електра» на основі літописного оповідання про помсту Ольги деревлянам (945 р.), уміщеного в «Повісті временних літ»), Олександра Олеся (поезія «Княгиня Ольга») Леопольда фон Захер-Мазоха (оповідання «Криваве весілля в Києві»), Петра Гайворонського (оповідання «Гребінь княгині»), покликає нас до спостережень, за якими, цілком очевидно, проглядає наступальність виписування модерністського образу княгині, образу відфранкового типу, що зрозуміло й із огляду на жанрову природу. Трагізм софоклівської Електри, що одержима помстою за вбивство батька Агамемнона, за спільністю брата Ореста, матері Клітемнестрі та її коханцю Егісфу, відкриває поле для простеження асоціативних зв'язків із мстивістю Ольги (вичерпна завершальність кровної помсти має концептуальне значення).

«ВОЛОДИМИР-ВАСИЛІЙ» – це історична драматична поема; концепція драматизму твору – у парадоксальності, суперечності постаті хрестителя Руси, Володимира Великого, упертого язичника за своїм світоглядом, князя руського, політика доби Середньовіччя, воїна, сина, онука, мужа й коханця. Арґументів на користь драматизації постаті додає те, що у Ватикані, у Соборі Святого Петра є мозаїчні зображення князя Володимира та княгині Ольги, розміщені у вівтарній частині святого Еразма в 1989 р. на 1000-ліття Хрещення Руси з ініціативи Василя Лостена, єпископа Стемфордської єпархії УГКЦ; на одязі Володимира вельми позірним є тризуб. Тому серед дійових осіб Павлюкової драматичної поеми також фігурують Волхви-ієреї – Жрець Перуна, Жрець Велеса (він же Єпископ Павло). Серед князів діють: Ярополк (брат князя Володимира), Олег (брат князя Володимира), а також Малуша (ключниця княгині Ольги, яку сподобав Святослав, матір князя Володимира; Малка – начебто хозарка за походженням, оскільки в «Повісті временних літ» Володимир згаданий і як каган, і як охрещений – Василій). Урешті діє у творі й Анна – принцеса Константинопольська, яка стає дружиною охрещеного князя Володимира (Василія), який продовжує сповідувати культи предків, зосібна, Перуна.

Як містика автора-сучасника характеризує те, що він увів у історіософську драматичну поему як дійову особу Голос Княгині Ольги (це модерністська концепція, пригадаймо, у «Тінях забутих предків» Михайла Коцюбинського – Голос блукаючої сокири, що виростає до персонажності, у «Лісовій пісні» Лесі Українки Того, що в Скалі сидить). Серед дійових осіб є лицарі – Варяг (дружинник князя Володимира), Добриня (брат Малуші, воєвода князів Святослава й Володимира), Воїни (збірний образ дружинників). Для підсилення розуміння двойлезості середньовічного володаря (язичництва й охрестиянення Володимира) автор уводить спостерігачів того, як плине українське Середньовіччя, – Ангеля й Чортеня. Проміжний потенціал, зв'язків між світом цим і тим, маркує Гадальниця (відунка і віщунка, юродива, яка говорить усім правду, інтерпретуючи її за схожістю до Лесиної Касандри). У творі є навіть Дівчата-наложниці князя Володимира, на противагу їм виведені Голоси з юрби. Ігор Павлюк розгорнув дійство у трьох явах, за хронікальним, літописним принципами.

У першій яві, котра налаштовує читача на поліфонію, ідеться про події 947 року в Київській Русі, ява локалізована спершу навколо села Будятичі біля Володимира на Волині, де містилося Капище громовержця Перуна з його ідолом та зі священним вогнем, якими опікувалися волхви – Жрець Перуна і Жрець Велеса. Володимир, афористично характеризуючи діяльність княгині Ольги, своєї бабусі, перед волхвами, пояснює власну неоднозначність так:

Вона з хрестом
приїхала з Царграда.
А я перунський...
Як і мій народ (Павлюк, 2024).

Далі дія переноситься в 969 рік у Новгород, звідти – у 972 рік на береги річки Ільмень біля

© 2026 The Author(s). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Новгорода, де також було Капище Перуна, автор на завершення яви першої зображає велику тризну біля капища, відзначення переходу душі з одного стану в інший (нагадує прощання з Іваном Палійчуком у «Тінях забутих предків» Михайла Коцюбинського).

Не уникає автор зображення Володимира як суперечливої постаті, ідучи за літописами, себто як руйнівника християнських храмів, мечетей і синагог, на руйновищах яких зводив «язичеські» капища, влаштовував свята, оргії, чинив жорстокий перелюб. У такій локальності Павлюків Володимир нагадує інфернальних, авторитарних персонажів - лицаря Галевейна з середньовічної нідерландської «Балади про Гелевайна», бородання з казки Шарля Перро «Синя Борода» (прототипом якого вважають маршала Франції Жиля де Ре), однак автор не вдавався до виписування оргій. Натомість середньовічна риторика допомагає письменникові передати колорит постаті в модерністській естетиці: «Спалив би хрест, якби не бабця Ольга», билинний образ Володимира Красного-Сонечка цілком виправдовує це, як і легендаризований образ Вальдимара, конунга Гольмгарду, зі скандинавських саг. Урешті володар Русі постає як фрескальний, із портрету в північній вежі Софії Київської, будованої Володимиром і Анною, завершений Ярославом.

Особливо прикметним у драматургічному творі є те, що персонажі у драмі або згадують, або цитують ключові місця видатних пам'яток руської словесності, Біблії. До прикладу, Малуша (найімовірніше - древлянка, себто волинянка за походженням) читає: «Дніпро впадає у Понтійське море; море це звуть Руським...». У третій яві, після успішної осади військом Володимира Херсонесу, після Хрещення й Вінчання, цитовані чільні християнські молитви: «Господня молитва» («Отче наш...»), «Молитва до Пречистої Діви Марії», «Символ віри» («Вірую в єдиного Бога...»), «Мале Славослів'я». Символічно, що виголосив ці молитви Єпископ Павло, коли вінчав Василія (Володимира) й Анну (у майбутньому - матір невинно убієнних Бориса і Гліба).

Мозаїчність, історіософічність образу Володимира вельми позірна - він порівнюється з візантійський імператором Костянтином, який перетворив християнство на державну релігію, а також із Мойсеєм та Ісусом Навином. Пророк Мойсей привів єврейський народ із рабства єгипетського до Святої землі (до Палестини), але, зведений пустельним демоном до рівня сумнівів, помер на «порозі», Мойсеїв послідовник Ісус Навин увів народ до «Землі Обітованої», став полководцем після явлення архангела Михаїла, перед узяттям Палестини, що зображено на Софійській фресці. Саме на згаданій фресці Володимир переданий через графіті як Ісус Навин. Павлюків Володимир не схожий концепційно на Скляренкового Володимира (з однойменного відлигівського роману), не відчувається гостро-проблемне характеротворення, яке розвинув Павло Загребельний в романі «Диво», де постать Володимира зрозуміла читачеві через відкриту конфліктність із Ярославом.

Фантастична драматична поема «ОСТАННЯ ТРИЗНА» (згадаємо тут Шевченкову поему «Тризна» («Безталанний») не є наслідуванням байронічної поеми, не спостерігаємо тут і сліпого наслідування обряду, складається драматична поема з п'яти частин, кожна з яких розгортається на символічних теренах і являє собою символотворення, зі своїми неспішними ритмами, мінорними інтонаціями, властивими поліфонії - На березі Дніпра, На могилі, В капличці, З'ява Мадонни, Маски. У фантастичній драматичній поемі діють особи, котрі маркують XX століття, його досягнення й абсурдизм (автор тонко іронізує над тим, як намагалася тоталітарна влада поділити суспільство на прошарки, групи, тут обов'язково є персонаж - митець): Поет, Селянин, Робітник, Син Робітника, Комуніст, Панок у білому, Іноземець, Зустрічаючі, Божественна Інопланетянка, Варавва. Протестність, властиву Тарасові Шевченку; автор втілив у концепції Варавви - там, де немає місця праведнику, з'являється його антипод.

У «ВЕРТЕПІ», драматичній поемі з ознаками замальовки, дійовими особами стають два Ангели (як і в «Вертепі маленького хлопчика» Ігоря Калинця, де один - великий, інший - малий), три Пастушки, три Князі (а не Королі, що є ознакою пієтету автора до Княжої доби розвитку Руської державності й культурної циілізації, де простежувалося більше поєднань дохристиянських культів і християнських традицій, стихійних за своїм характером): Азіатський, Африканський, Європейський, Запорозький Гетьман і Внук Стрільця (такий персонаж і подібні - Стрільці, Повстанці, стали характерними для вертепу Нового й Новітнього часів), традиційно вертепні - Цар Ірод, Чорт, Жид,

© 2026 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Смерть, Звіздар. Як і «Літаючий казан», «Вертеп» є благодатним драматургічним твором для огляду в закладах загальної середньої освіти, завдяки глибокій фольклоризації, де можна паралелити до календарно-обрядового циклу й до казки як полівидового жанру, враховуючи інсценізації творів.

Висновки. Отже, Ігор Павлюк, пишучи драматичні твори, орієнтуючись на світові здобутки театру, музики, живопису, на ренесансні, барокові, модерністські концепції, стаючи на позиції то співця, то хроніста, оперуючи то емоціями, то фактами, упорядковуючи міркування то логікою, то за ритмомелодикою, одержимий красою любові й морального очищення, пропонує сучасному читачеві цілий світ переживань, а відтак ненав'язливо доводить, що мистецька творчість – це стратегія, що повинна слугувати людству, радше – його продовженню на землі.

Список використаних джерел

Баран, Є. (2023). Катарсисна драма Ігоря Павлюка. Хвиля Десни. 16 червня, 2023. URL: https://hvilya.com/news/culture/katarsysna-drama-igorya-pavlyuka.html (дата звернення 29.08.23).

Бондарева, О. Є. (2021). Сучасні драматургічні антології у контексті антологізації українських культурних процесів. Стаття 1. Етап пошуку форматів (1979-2014). Курбасівські читання. Науковий вісник НЦТМ ім. Л. Курбаса. Київ, 2021. № 16, С. 50–86.

Воропай, О. (1958). Звичаї нашого народу : етнографічний нарис. Ч. 1. Ч. 2. За виданням : Мюнхен, 1958. 309 с.

Галицько-Волинський літопис (у перекладі Леоніда Махновця). URL : http://litopys.org.ua/links/galvol.htm (дата звернення 29.08.23).

Дорошенко, Д. (1991). Історія України в 2-томах. Том 1. Київ : Глобус, 1991. С. 224.

Зборовська, Н. (2006). Код української літератури : проект психоісторії новітньої української літератури. Київ : Академвидав, 504 с.

Zelenenka Iryna, Vinnichuk Alla, Krupka Viktor, Tkachenko Viktoriia, Iaruchyk Viktor (2024). Ecological and Aesthetic Potential of Works about Chornobyl: Technogenic Disaster as a Literary Problem. Interdisciplinary Literary Studies. Pennsylvania State University Press. Volume 26, Issue 2. 2024/5/17. S. 237-259. (дата звернення 29.09.2025) URL: https://scholarlypublishingcollective.org/psup/ils/issue/26/2 (дата звернення 29.09.2025).

Зелененька І., Ткаченко В., Дмитрук Л. (2025). Європеїзм і екоцентризм у драмі Ігоря Павлюка. The driving force of science and trends in its development: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the IX International Scientific and Theoretical Conference, November 7,. Strasbourg, French Republic: International Center of Scientific Research. C. 133-140. URL: https://previous.scientia.report/index.php/archive/issue/view/07.11.2025

Зелененька, І., Ткаченко, В., Магельницька, Д., Юрченко, Є. (2025). Чорнобиль у нуклеарному дискурсі : література, музика, психоісторія. Мистецтво в культурі сучасності : теорія та практика навчання. Збірник наукових праць. Вінниця, 2025. Випуск 5. Том 2. С. 87–95. https://vspu.net/eduarts/index.php/journal/issue/view/8/10 (дата звернення 29.09.2025).

Історія цивілізації. (2019). Україна. Том 1. Від кіммерійців до Русі (X ст. до н. е. – IX ст.). Колектив авторів: Н. С. Абашина, М. Ю. Відейко, О. В. Гопкало, А. М. Домановський, Г. М. Казакевич, Е. А. Кравченко, О. В. Ліфантій, С. В. Махортих, Л. П. Михайлина, Ю. Л. Мосенкіс, О. В. Симоненко, Т. М. Шевченко, О. В. Шелехань. Упорядник М. Ю. Відейко. Харків : Фоліо, 2019. С. 231–237.

Онікієнко, І. Чорнобильські тексти сучасних українських письменників як художні моделі національного буття в час апокаліпсису : електронний ресурс. Іван Огієнко і сучасна наука та освіта : Науковий збірник. URL : http://politics.ellib.org.ua/pages-5864.html дата звернення (12. 02. 2025).

Павлишин, М. (1997). Чорнобильська тема і проблема жанру. Канон та іконостас : Літературно-критичні статті. Київ : Час, 1997. С. 175–184.

© 2026 The Author(s). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Павлюк, І. (2024). Бут. Історія України у драматичних поемах. Харків : «Майдан», 2024. 312 с.

Павлюк, І. З. (2014). Українська культура в період становлення незалежної України : реверсивна розмітка. Література та культура Полісся. Сер. : Філологічні науки. 2014. Вип. 75. С. 269-281. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ltkpfil_2014_75_32 (дата звернення 30.09.24).

Повість врем'яних літ. URL : http://litopys.org.ua/pvlyar/yar.htm (дата звернення 30.09.24).

Український обрядовий фольклор західних земель (2012): Музична антологія (Бесарабія. Бойківщина. Буковина. Волинь. Галичина. Гуцульщина. Закарпаття. Лемківщина. Підляшшя. Поділля. Полісся. Покуття. Холмщина) / Відп. ред. Г. А. Скрипник; упоряд. та вступ. стаття А. І. Іваницького. Вінниця : Нова Книга, 2012. 624 с.

Часо&Простір (2021) : антологія історичної української драми. Київ: Саміт-Книга, 2021. 512 с.

References

Baran, E. (2023). Igor Pavlyuk's cathartic drama. Desna Wave. 16 June, 2023. URL: https://hvilya.com/news/culture/katarsysna-drama-igorya-pavlyuka.html (accessed 29.08.23). [in Ukrainian].

Bondareva, O. E. (2021). Contemporary drama anthologies in the context of anthologising Ukrainian cultural processes. Article 1. The stage of searching for formats (1979-2014). Kurbas Readings. Scientific Bulletin of the L. Kurbas National Centre for Theatre Arts. Kyiv, 2021. No. 16, pp. 50–86. [in Ukrainian].

Voropay, O. (1958). Customs of Our People: An Ethnographic Essay. Part 1. Part 2. Published in Munich, 1958. 309 p. [in Ukrainian].

Galician-Volhynian Chronicle (translated by Leonid Makhnovets). URL: http://litopys.org.ua/links/galvol.htm (accessed on 29 August 2023). [in Ukrainian].

Doroshenko, D. (1991). History of Ukraine in 2 volumes. Volume 1. Kyiv: Globus, 1991. P. 224. [in Ukrainian].

Zborovska, N. (2006). The Code of Ukrainian Literature: A Project of the Psychohistory of Modern Ukrainian Literature. Kyiv: Akademvydav, 2006. 504 p. [in Ukrainian].

Zelenenka Iryna, Vinnichuk Alla, Krupka Viktor, Tkachenko Viktoriia, Iaruchyk Viktor. (2025). Ecological and Aesthetic Potential of Works about Chornobyl: Technogenic Disaster as a Literary Problem. Interdisciplinary Literary Studies. Pennsylvania State University Press. Volume 26, Issue 2. 2024/5/17. S. 237-259. (date of application 29.09.2025) URL: https://scholarlypublishingcollective.org/psup/ils/issue/26/2 (data zvernennia 29.09.2025). [in USA].

Zelenenka I., Tkachenko V., Dmytruk L (2025). Yevropeizm i ekotsentryzm u drami Ihoria Pavliuka. The driving force of science and trends in its development: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the IX International Scientific and Theoretical Conference, November 7,. Strasbourg, French Republic: International Center of Scientific Research. S. 133-140. URL: https://previous.scientia.report/index.php/archive/issue/view/07.11.2025

Zelenenka, I., Tkachenko, V., Magelnytska, D., Yurchenko, E. (2025). Chernobyl in nuclear discourse: literature, music, psychohistory. Art in contemporary culture: theory and practice of teaching. Collection of scientific works. Vinnytsia, 2025. Issue 5. Volume 2. Pp. 87–95. https://vspu.net/eduarts/index.php/journal/issue/view/8/10 (accessed 29 September 2025). [in Ukrainian].

History of Civilisation. (2019). Ukraine. Volume 1. From the Cimmerians to Rus (10th century BC - 9th century AD). Authors: N. S. Abashina, M. Yu. Vidayko, O. V. Gopkalo, A. M. Domanovskyi, H. M. Kazakevych, E. A. Kravchenko, O. V. Lifanti, S. V. Makhortykh, L. P. Mykhailina, Yu. L. Mosenkis, O. V. Symonenko, T. M. Shevchenko, O. V. Shelekhan. Compiled by M. Yu. Videiko. Kharkiv: Folio, 2019. pp. 231–237. [in Ukrainian].

Onikienko, I. Chernobyl texts by contemporary Ukrainian writers as artistic models of national existence during the apocalypse: electronic resource. Ivan Ohienko and contemporary science and education: Scientific collection. URL: http://politics.ellib.org.ua/pages-5864.html date of access (12. 02. 2025). [in Ukrainian].

© 2026 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Pavlyshyn, M. (1997). The Chernobyl theme and the problem of genre. Canon and iconostasis: Literary-critical articles. Kyiv: Chas, 1997. Pp. 175-184. [in Ukrainian].

Pavliuk, I. (2024). But. The History of Ukraine in Dramatic Poems. Kharkiv: Maidan, 2024. 312 pp. [in Ukrainian].

Pavliuk, I. Z. (2014). Ukrainian Culture during the Formation of Independent Ukraine: Reversive Marking. Literature and Culture of Polissya. Series: Philological Sciences. 2014. Issue 75. Pp. 269-281. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ltkpfil_2014_75_32 (accessed 30.09.24). [in Ukrainian].

The Tale of Bygone Years. URL: http://litopys.org.ua/pvlyar/yar.htm (accessed on 30.09.24). [in Ukrainian].

Ukrainian Ritual Folklore of the Western Lands (2012): Musical Anthology (Bessarabia. Boikivshchyna. Bukovina. Volhynia. Galicia. Hutsulshchyna. Zakarpattia. Lemkivshchyna. Pidlyashshya. Podillia. Polissia. Pokuttia. Kholmshchyna) / Ed. by H. A. Skrypnyk; compiled and with an introductory article by A. I. Ivanitsky. Vinnytsia: Nova Knyha, 2012. 624 p. [in Ukrainian].

Time & Space (2021): Anthology of Historical Ukrainian Drama. Kyiv: Summit-Book, 2021. 512 pp. [in Ukrainian]..

Про авторів

Зелененька Ірина, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна, e-mail: selenenka@ukr.net

Ткаченко Вікторія, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна,
e-mail: viktoriia.tkachenko@vspu.edu.ua

Магельницька Дарина, викладач вищої категорії, старший викладач, Комунальний заклад вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського», м. Бар, Україна,
e-mail: dmitruklilia77@gmail.com

About the Authors

Iryna Zelenenka, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Ukrainian Literature, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine,
e-mail: selenenka@ukr.net

Viktoriia Tkachenko, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Ukrainian Literature, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine,
e-mail: viktoriia.tkachenko@vspu.edu.ua

Daryna Magelnytska, Lecturer of the highest category, Senior Lecturer, Municipal Institution of Higher Education «Mykhailo Hrushevskyi Bar» Humanitarian and Pedagogical College, Bar, Ukraine,
e-mail: dmitruklilia77@gmail.com

© 2026 The Author(s). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)